
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Sánchez Mercado, Laura; Duran, David, dir. Dictat en parella. Aprenentatge entre iguals : un recurs potent d'atenció a la diversitat. 2013. 20 pag. (1140 Grau en Educació Primària)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/112282>

under the terms of the license

DICTAT EN PARELLA

APRENTATGE ENTRE IGUALS: UN RECURS POTENT D'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

“Nadie es más capaz que todos juntos”, Sapon-Shevin (1999).

Treball final de Grau

Tutor: David Duran Gisbert

Alumna: Laura Sánchez Mercado

Universitat Autònoma de Barcelona

Resum

En aquest treball es presenta el Dictat en parella, un projecte basat en la tutoria entre iguals amb l'objectiu de potenciar el desenvolupament de l'expressió escrita i l'ortografia de la llengua catalana, a través de l'ajuda mútua entre companys. La tutoria entre iguals amb rol recíproc és un mètode d'aprenentatge entre iguals que consisteix en la creació de parelles amb un nivell similar de coneixements respecte a la matèria a treballar. En aquest article es descriuen les bases conceptuals sobre les quals es basa el projecte i per altra banda la descripció de la implementació del mateix.

Paraules clau: Inclusió, aprenentatge entre iguals, tutoria entre iguals, ensenyament de la llengua.

1. Introducció

Donada la diversitat que hi ha a les aules, un/a mestre/a té una tasca molt difícil ja que hi ha tantes casuístiques com alumnes a l'aula (diversitat de ritmes d'aprenentatge, característiques personals, caràcters i un llarg etcètera) i per tant, per què no utilitzar un recurs tan potent com els propis alumnes com ensenyants i aprenents alhora? Sovint, les experiències del mestre, com a aprenent de la matèria que està explicant, no són directament transferibles als seus estudiants (Duran i Vidal, 2004). Moltes vegades són els propis companys els que reuneixen les condicions òptimes per construir un espai d'ensenyament aprenentatge entre els seus iguals.

En els últims anys s'està començant a caminar cap a una escola inclusiva (tot i que encara queda molt per recórrer) en la qual es

considera que hi ha d'haver lloc per a tothom. Si és aquest el model d'escola que volem hem d'esdevenir professionals competents capaços de pensar en maneres de fer, les quals atenguin la diversitat i reservin aquest lloc que tothom ha de tenir, tot respectant les individualitats de cadascú. Crec que l'aprenentatge entre iguals, permet reconèixer les capacitats de cadascú per potenciar-les i alhora premia la diversitat.

Aquest article, per tant, té com a objectiu sintetitzar el que els diferents autors han escrit sobre el tema de la inclusió, l'aprenentatge entre iguals i els seus mètodes al llarg del temps. També s'explicarà la implantació a un centre d'educació primària d'un nou projecte basat en l'aprenentatge entre iguals (tutoria recíproca): el dictat en parella.

2. Context

2.1. Centre

El centre en el qual es durà a terme la implementació del projecte és l'escola Antonio Machado. Està situada a Mataró, un municipi costaner situat al nord-est de Catalunya, a uns 30 km al nord de Barcelona (123.868 habitants l'any 2011, segons dades de l'IDESCAT).

El Projecte Educatiu de Centre defineix el centre com una comunitat inclusiva, ja que vetlla per una escola per a tothom que atengui

la diversitat de l'alumnat, assoleixi una igualtat d'oportunitats més gran i desenvolupi la cohesió social. El centre entén que la inclusió és un procés sense fi per trobar formes més adequades de respondre a la diversitat (aprendre a aprendre de la diferència), s'interessa en la identificació i l'eliminació de les barreres en l'aprenentatge i la participació (estimular la creativitat i la resolució de les dificultats), busca la presència, la participació i l'èxit de tot l'alumnat, es fixa de forma especial en aquells grups d'alumnat amb risc d'exclusió o de no aconseguir un rendiment adient en l'aprenentatge escolar. També és una evidència de la seva línia metodològica el fet que no existeixi cap aula d'educació especial ni aula d'acollida, sinó una aula de recursos, ja

"El centre entén que la inclusió és un procés sense fi per trobar formes més adequades de respondre a la diversitat"

que s'entén que cal portar els suports i els recursos dins l'aula ordinària.

Per vetllar per la inclusió, les aules s'organitzen en grups de treball cooperatiu, és a dir, els alumnes s'ajuden uns als altres per aconseguir els seus objectius, individuals i comuns, i el que fa cadascú repercuteix en els altres. Així doncs, treballant cooperativament es forma una aula que acull a tothom i considera que tothom és un membre valuós.

Cal tenir en compte que aquesta ajuda comporta l'acceptació de la dificultat del company, ja que sovint el problema no recau en el mateix alumne sinó en l'acceptació dels demés alumnes i la dificultat d'ajudar-los.

Es considera que a través del treball cooperatiu els alumnes aprenen gràcies a la interacció entre ells. De fet, és més fàcil que els infants trobin solucions per ajudar als seus companys que no pas el mestre. Alhora, l'aprenentatge cooperatiu contribueix a educar els alumnes en valors fonamentals com el diàleg, la pertinença a la comunitat, la solidaritat, la tolerància i el bé comú.

2.2. Aula

Més concretament es portarà a terme la intervenció a l'aula de 4rt de primària B, la qual està composta per un grup de 22 alumnes, dels quals 12 són nenes i 10 nens.

Aquesta aula és molt heterogènia, cadascú té uns interessos, unes inquietuds, unes curiositats que a través de les converses sorgides a classe arriben a un punt en comú per poder començar a indagar sobre diferents aspectes. Els processos d'aprenentatge que es donen dins de l'aula són molt variats i sempre estaran en funció del tipus de nen, activitat o contingut i sobre tot els diferents ritmes d'aprenentatge. Per tant, el mestre el que fa és conèixer als seus alumnes i les seves circumstàncies, ja que no tots et demanaran el mateix ni necessitaran el mateix sempre. En funció de les circumstàncies les exigències poden ser molt variades, i el que avui funciona amb un infant potser la setmana que ve ja no. Es respecten i es potencien al màxim les capacitats individuals, sense exigir com han de dur a terme els seus processos. En definitiva, és deixa bastant llibertat a cada individu per a que decideixi en cada moment com dur a terme els aprenentatges, les estratègies, els processos, etc., sense oblidar que encara que hi hagi llibertat el mestre té un paper, i aquest és el de

fer de guia i suport en cas de que es cregui convenient.

Hi ha un ampli ventall de ritmes d'aprenentatge, cada infant té diferents ritmes en funció del problema que se li plantegi. Per tant, s'intenta respectar el ritme de cada alumne tot intentant que cadascú doni el millor dins de les seves capacitats. Hi ha un especial esforç en potenciar les capacitats individuals i aprofitar-les per enriquir al grup.

3. Marc teòric

3.1. Escola inclusiva

3.1.1. Què és inclusió?

Actualment un dels majors reptes que ha d'enfrontar l'escola i tots els seus agents és la preocupació pel procés d'inclusió i com portar-lo a terme. Cada vegada més, existeix un acord que aposta per la idea de que la inclusió té a veure amb promoure més i millors oportunitats per a tots els alumnes, però encara ens trobem amb moltes dificultats (Giné, Duran, Font i Miquel, 2009).

Quan ens plantegem definir la inclusió ens trobem amb moltes dificultats, ja que al llarg del temps han sigut moltes les aportacions a aquesta, seguint amb els autors citats al paràgraf anterior, Anisow et al. (2006) diu que s'ha de posar més intenció en com implantar-la als centres i no pas com definir-la. Tot i les diferents aproximacions al terme, existeix un consens internacional que indica que la inclusió té a veure amb (Giné, 2009):

- Valors que han de presidir les accions: reconeixement dels drets, respecte per les diferències i valoració de cada un dels alumnes, participació, equitat, etc., (Booth, 2006, citat a Giné, Duran, Font i Miquel, 2009). La inclusió és, sobretot, una qüestió de valors, tot i que s'han de concretar les seves implicacions a la pràctica.
- Augmentar la participació de l'alumnat al currículum, a la cultura i a la comunitat, i fugir de qualsevol tipus d'exclusió als centres educatius.
- Transformar les cultures, la normativa i la pràctica als centres per tal de que responguin a la diversitat.
- La presència, la participació i l'èxit de tots els alumnes.

La inclusió aposta per incloure, a tots els infants i adolescents que es troben a les escoles; es centra en la presència, la participació i l'èxit respecte a resultats valorats; té implícit el fet d'eliminar qualsevol tipus d'exclusió i sempre s'ha de considerar com un camí mai acabat. Per tant, una escola inclusiva és aquella que està sempre en moviment i mai dona res per acabat (Anisow et al., 2006, citat a Giné, Duran, Font i Miquel, 2009).

Aquest concepte va començar a prendre cos a la dècada dels 90 a la *Conferència Mundial sobre Educación para Todos: Satisfacer las necesidades Básicas de Aprendizaje*, celebrada a Jomtién al 1990, tot i així, com ja s'ha dit, és un concepte el qual encara té un llarg camí per recórrer dins de les escoles, però també fora.

Gerardo Echeita (2009, pàg. 27) comenta que: "[...] quan canvien les èpoques sempre hi ha un temps en el que l'acabar-se del que és antic i el

naixement del que és nou conviuen: aquell moment, aquell ja no, però encara tampoc". Es podria dir que les nostres societats "ja no" es troben en aquell moment en el qual qualsevol diferència era suficient per segregar els alumnes, però també sabem per molts treballs d'anàlisi, estudis i fins i tot la pròpia pràctica a les escoles, que "encara tampoc" estem molt a prop del complex i difícil desig d'aconseguir una educació més inclusiva i de qualitat per a tots. Tot el contrari, donada la seva complexa implantació a les escoles i sovint la falta de coneixement sobre el que és realment la inclusió, moltes vegades es produeix una regressió de valors que fa que ens allunyem de les pràctiques educatives més inclusives (Dyson, 2001).

L'estratègia general de resposta educativa a la diversitat dels alumnes més coherent amb l'educació inclusiva, suposa combinar el manteniment d'uns objectius comuns per a tots els alumnes amb l'adaptació de les formes i mètodes d'ensenyament adaptats a aquests alumnes; seguint amb Onrubia (2009) aquesta combinació és la que Coll i Miras (2001) defineixen com "ensenyament adaptatiu". Aquest ensenyament defensa que els objectius bàsics han de ser els mateixos per a tothom, però que la millor manera de que tots els alumnes els assoleixin es posant al seu abast un ampli i flexible ventall de suports i ajudes per aprendre, de manera que diferents alumnes puguin rebre diferents ajudes.

Però adaptar l'ensenyament no és simplificar, reduir o fer desaparèixer aprenentatges per a determinats alumnes (Echeita, 2006). Adaptar, per tant, és enriquir el procés d'ensenyament

aprenentatge ampliant i multiplicant diferents estratègies, eines i suports. També vol dir crear contextos d'activitat a l'aula més capaços de recolzar i promoure l'aprenentatge d'un alumnat per definició heterogeni (Onrubia, 2009).

Per tant, seguint en aquesta línia, si el que volem aconseguir és tenir aules inclusives aquestes han de mostrar les següents condicions (Anisow, Beresford, Harris, Hopkins i West, 2001; Bielaczyc y Collins, 2000; Collicot, 2000;Tharp, Estrada, Dalton i Yamauchi, 2002; Tomilson, 2001, citats a Giné, Duran, Font i Miquel, 2009):

- Es plantegen i dissenyen com a espais d'elaboració col·lectiva de coneixement.
- Formes diverses de participació són fomentades i permeses.
- S'organitzen a partir de contextos d'activitats simultanis i diversificats, permetent que alguns alumnes facin coses diferents, amb igual grau d'autonomia respecte al/la mestre/a.
- El treball cooperatiu i col·laboratiu és utilitzat de manera sistemàtica.
- Es promou l'aprenentatge autònom i autoregulat.
- Ús de la conversa educativa, és a dir, ús intencional de la parla per part del/la mestre/a per afavorir l'aprenentatge.
- S'utilitzen recursos externs a l'aula com a recolzament del procés d'ensenyament aprenentatge.
- Incorporen i aprofiten les possibilitats que ofereixen les TIC.

És fàcil comprovar que la realitat sovint no és aquesta i que, per tant, ens trobem encara lluny de les condicions esmentades, i que avançar cap a elles comporta un procés lent, difícil i complex, però no impossible.

3.2. Aprenentatge entre iguals

Estem en una societat canviant, per tant les exigències i demandes de l'escola també han de fer-ho. Les noves tecnologies han contribuït

“Les diferències entre els alumnes són vistes com avantatges que afavoreixen el procés d'ensenyament aprenentatge per a tots els alumnes”.

en gran mesura a tenir un accés molt més lliure i ampli a molta informació. Per tant, una societat canviant, democràtica i avançada necessita persones que siguin capaces d'enfrontar-se a les diverses situacions i contextos tot comprénent-les, amb ajuda d'habilitats socials i comunicatives, amb un pensament crític i reflexiu, que els permeti fer-se preguntes i cercar solucions. Per tant, és evident que s'ha de fer un canvi en les metodologies, la selecció i l'enfocament dels continguts (Quinquer, 2008). En aquest punt, és on es fa evident la necessitat de valorar altres tipus de metodologies, agrupacions i actuacions dins de les aules, un bon exemple d'això és l'aprenentatge entre iguals.

3.2.1. Aprenentatge entre iguals i la seva relació amb la inclusió

Pot haver-hi inclusió sense aprenentatge entre iguals? La inclusió té a veure amb un entorn on tothom —mestres i alumnes— són una part

important i tenir oportunitat de ser-hi, participar i aprendre (Duran, 2009).

L'aprenentatge entre iguals necessita de les diferències i es necessiten nivells diversos de competències, punts de vista divergents, per a que pugui haver-hi aprenentatge. El reconeixement de l'heterogeneïtat i la valoració de la diversitat relacionen aprenentatge entre iguals i inclusió (Duran, 2009).

L'aprenentatge entre iguals és un recurs educatiu a l'abast de tots, que ha de permetre que els alumnes rebin una ajuda més ajustada i personalitzada; alhora propicia que els alumnes “més ràpids” aprofundeixin més en els seus coneixements. Aquesta proposta es beneficia de recursos sovint menyspreats per l'escola tradicional (Duran i Vidal, 2004):

“Adaptar és enriquir el procés d'ensenyament aprenentatge ampliant i multiplicant diferents estratègies, eines i suports.”

- Poder de col·laboració entre alumnes.
- Diferència de nivells dins de l'aula.

Tal com diuen Duran i Vidal (2004) aquesta és una metodologia que no només recull la diversitat, sinó que obté d'ella un benefici instruccional.

L'aula convertida en una comunitat d'aprenents, unint, com s'ha dit, inclusió i aprenentatge entre iguals, permet crear un microcosmos que pot ser una societat més justa i democràtica, que valori a tots. D'aquesta manera els alumnes poden comprovar com les ajudes mútues faciliten l'aprenentatge i són conscients de la

possibilitat de cooperar, com instrument que després els permetrà per crear col·lectius de transformació social (Perrenoud, 2001, citat a Giné, Duran, Font i Miquel, 2009).

3.2.2. El valor educatiu de l'aprenentatge entre iguals

Seguint a Duran (2009), Scruggs i Mastropieri (1998) defensen que l'ajuda entre iguals no només comporta millores acadèmiques, sinó que també socioemocionals, ja que el fet d'estar en interacció amb els companys, tal com diuen Sapon i Shevin, Ayres i Duncan 1994 (citats a Giné, Duran, Font i Miquel, 2009), l'aprenentatge cooperatiu no només permet l'adquisició de competències vinculades al saber de les matèries, sinó que també promou el desenvolupament d'altres competències imprescindibles com: acceptació de les diferències individuals i les pròpies, cooperació, solidaritat, etc.

Per tant, el que s'haurà de fer és crear les condicions per a la participació social basada en els valors de cooperació que detallen Janney y Snell, 2006, (citats a Giné, Durant, Font i Miquel, 2009):

- Oportunitat
- Clima positiu
- Motivació per la interacció
- Èxit acadèmic competències socials i d'interacció
- Manteniment i generalització de les relacions.

3.2.3. Constructivisme i aprenentatge entre iguals

Les perspectives constructivistes defensen que l'alumne construeix el seu propi coneixement a través d'un procés interactiu en el qual el

mestre té la funció de fer de mediador entre l'alumne i els continguts. En certes situacions aquesta interacció es pot donar entre els iguals i desenvolupar els propis alumnes el paper de mediador i aprendre així, els uns dels altres. La implementació d'aquesta teoria als processos d'ensenyament aprenentatge ha fet augmentar l'atenció cap a les interaccions que es donen a les aules entre els iguals (Duran i Vinyet, 2004).

Com ja sabem, en l'actualitat ens trobem davant d'unes aules les quals estan plenes de casuístiques diverses, ritmes d'aprenentatge diversos, necessitats diferents, i un llarg etcètera; a totes aquestes circumstàncies un sol mestre no pot donar resposta de manera efectiva. Per tant, és molt important que tinguem en consideració una eina tant potent a les aules que poden contribuir molt positivament a donar resposta a aquesta diversitat: els propis alumnes. Tal com diuen Duran i Vidal (2004), la cooperació pròpiament dita, ja és un aprenentatge molt important per a la societat a la qual ens enfrontem avui dia: la del coneixement; ja que a través de treballar en interrelació amb els altres es fonamenten valors com la solidaritat, la col·laboració i l'ajuda mútua.

Tal com diu Quinquer (2008, pàg. 16): "[...] Ser competent, segons que ens diuen, implica precisament haver desenvolupat la capacitat d'utilitzar coneixements i habilitats en contextos diferents. Som davant d'un canvi en

la manera de treballar a les aules, en el qual el treball cooperatiu pren gran rellevància.[...]"

L'aprenentatge entre iguals es pot donar a través de diferents dimensions. Seguint a Duran i Vidal (2004) a continuació es farà referència a la distinció que fan Damon i Phelps (1989) a partir de les característiques dels membres, dels objectius i, fonamentalment, del tipus d'interacció que es dona entre les persones que hi intervenen. Es distingeix entre:

- Cooperació: relació que està centrada en l'adquisició i/o aplicació d'un coneixement, en un grup amb habilitats heterogènies, dins dels marges de proximitat.
- Col·laboració: relació centrada en l'adquisició i /o aplicació d'un coneixement, entre alumnes amb habilitats similars.
- I per últim la tutoria: relació entre dos persones, que davant d'un tema específic tenen nivells diferents de coneixement.

Sobre aquesta última dimensió de l'aprenentatge entre iguals es profunditzarà l'apartat que es presenta a continuació.

3.3. Tutoria entre iguals: un mètode d'aprenentatge entre iguals

En aquest apartat es farà una conceptualització de la tutoria entre iguals, que és el mètode a través del qual es desenvoluparà el projecte que més endavant es presenta: el Dictat en parella.

El concepte de tutoria entre iguals, contràriament al que molts puguin pensar, no és quelcom nou. Ja fa uns anys que els i les mestres (no tots malauradament) reflexionen

sobre la importància i la riquesa de les interaccions entre els alumnes.

Seguint amb Duran i Vidal (2004), Melero i Fernández (1995) la van definir com un sistema d'instrucció constituït per una dualitat, en la que una persona ensenya a l'altre dins d'un marc estructurat. Continuant amb Duran i Vidal (2004) Topping (1996) va fer una distinció entre dues definicions: una més antiga i l'altre més actualitzada. A la primera definició, l'alumne que fa de tutor és vist com un substitut del mestre, per tant, segueix sent una persona la que "té el coneixement" a transmetre i els altres el reben; això voldria dir que alumnes més "avançats" ajuden a alumnes "menys avançats". Però després d'anys d'experiència, investigacions i pràctiques, aquesta definició ha canviat per donar pas a una menys transmissiva: persones de característiques similars ensenyen a altres, dins d'un procés en que tots aprenen.

Però la visió més actual és la que defineixen Duran i Vidal (2004, pàg. 38): "[...] *Per nosaltres, la tutoria entre iguals és una modalitat d'aprenentatge cooperatiu basada en la creació de parelles d'alumnes, amb una relació asimètrica (el rol de tutor i tutorat derivat del diferent nivell de competència sobre la matèria) i un objectiu comú, conegut i compartit (l'ensenyament aprenentatge de continguts curriculars) que s'aconsegueix a través d'un marc de relació exteriorment planificat. [...]*". En aquesta definició no només es tenen en compte a les persones, les seves característiques, sinó que també es fa referència a que durant tot el procés aquest ha de ser compartit, alhora que els objectius i els continguts.

La tutoria entre iguals té diferents variants, per exemple en funció de l'edat dels participants i de la continuïtat o no dels rols de tutor i tutorat. Aquest article es centrarà en la tutoria entre iguals en la qual els rols són recíprocs, es a dir, qualsevol membre de la parella pot ser tant tutorat com tutor. Aquesta variant va ser desenvolupada inicialment per Fantuzzo i els seus col·laboradors. En la tutoria recíproca les parelles tenen habilitats i edats similars; ambdós membres tenen el rol de tutor i tutorat, en un context estructurat que guiarà el procés Duran i Vidal (2004).

És interessant la tutoria recíproca ja que ambdós alumnes tenen la possibilitat d'aprendre coses, tant en un rol com en l'altre. Per una banda, el tutorat aprèn per l'ajuda permanent i ajustada que rep del seu company tutor (que normalment serà més propera que la d'un mestre); aquest últim aprèn gràcies a l'activitat de preparació i aprofundiment del contingut i l'ajuda pedagògica que ofereix al seu company, la qual cosa facilitarà un nivell més profund de coneixement del contingut, Duran (2006). Alguns autors justifiquen això, ja que consideren que no es pot parlar d'alumnes experts sempre i en tot, ja que com expliquen Daiute i Dalton (1993), citats a Duran i Vidal (2004), la zona de desenvolupament proper és relativa i dinàmica i per tant, serà difícil trobar una alumne que sempre sigui expert per tot i en tot.

4. Objectius

Aquest treball, a grans trets, persegueix dos objectius:

- Implementar un projecte basat en l'aprenentatge entre iguals. Com ja s'ha comentat al marc teòric, en la dimensió de

l'aprenentatge entre iguals poden haver-hi diferents mètodes per treballar. En aquest cas serà tutoria recíproca, en la qual ambdós membres de la parella faran el rol de tutor i tutorat.

- El segon objectiu serà el de valorar l'efectivitat del projecte, "Dictat en parella", dut a terme a l'escola Antonio Machado, el qual s'explicarà en apartats posteriors.

5. Descripció de la intervenció

5.1. Justificació del projecte

Com ja s'ha comentat a la primera part d'aquest article, a l'escola Antonio Machado es treballa a través dels interessos i inquietuds dels propis infants (sempre tenint al mestre com a guia). Durant el desenvolupament d'una sessió, en la qual estaven elaborant targetes per convidar a les famílies a una exposició, els alumnes es van adonar de que a les targetes hi havia faltes d'ortografia (accentuació, apòstrof, majúscules, etc.). A partir d'aquí, tant els alumnes com els mestres van veure que s'havia de començar a treballar en aquest sentit.

Per tant, es va decidir que els nens i nenes comencessin a fer-se dictats els uns als altres, però inicialment com a prova pilot, ja que no es tenia clar què i com treballar perquè això funcionés. Va ser en aquest moment on jo hem vaig unir i vam començar a treballar a fons sobre el projecte "Dictat en parella", el qual tindria com a objectiu potenciar el desenvolupament de l'expressió escrita i l'ortografia de la llengua catalana, a través de l'ajuda mútua entre companys.

5.2. Formació prèvia

Al llarg de totes les investigacions sobre tutoria entre iguals, s'ha arribat a la conclusió de que quan millors resultats s'obtenen és quan ambdós membres de la parella tenen molt clar que és el que ha de fer en cada moment. Sabent això, es va decidir fer unes sessions prèvies de formació a l'alumnat, les quals estarien destinades a estructurar:

- Quines haurien de ser les funcions a complir a cada rol (tutor i tutorat).
- Procediment a seguir durant el dictat i com utilitzar els materials (rúbrica d'autoavaluació).

Es van dedicar dues sessions a fer la formació; com que ja havien fet algun dictat en parella es va aprofitar aquest fet per iniciar un diàleg entre els alumnes i la mestra, tot preguntant que els hi semblava treballar d'aquesta manera. En definitiva, els objectius que es perseguien durant aquestes sessions, tal com diuen David i Vidal 2004, eren:

- Entendre que ambdós alumnes aprenen.
- Conèixer les activitats que es fan durant les sessions i els objectius que tenen.
- Familiaritzar-se amb els materials que s'utilitzaran (rúbrica d'autoevaluació).

Durant aquesta conversa creada a l'aula es va arribar a un consens sobre els aspectes positius de fer els dictats en parella i els aspectes que, fins ara (als dictats esporàdics que havien fet), havien trobat que es podien millorar. Per altra banda, també es va crear un document el qual feia un petit resum del que per ells significava fer el dictat en parella, *annex document 1 i 2. Vídeo Formació*, al CD adjunt.

5.3. Creació de les parelles

Com ja s'ha comentat, abans d'iniciar el projecte ja es van començar a fer alguns dictats de manera esporàdica en parelles. Un cop es van establir les bases del que seria aquest projecte i com seria el seu funcionament, es va decidir que es formarien parelles fixes de rol recíproc, en les quals hi hagués un nivell semblant de coneixements a nivell de llengua.

Es va decidir crear parelles fixes perquè la intenció era que els alumnes preparessin el dictat, pensant en la seva parella i en com poder ajudar-la a superar les seves dificultats en llengua escrita. La millor manera d'aconseguir això es mantenint les parelles, ja que al llarg de les sessions aquestes es poden anar coneixent (els seus punts forts i febles en relació a la llengua escrita) i així poder preparar-li reptes abastables per ells.

I per últim, es va acordar que els membres de la parella tinguessin un nivell de coneixements en llengua similars. Degut a que el rol, com s'ha comentat, és recíproc és va veure que era convenient que la parella tingués un nivell de coneixements semblants, per tal de poder fer i rebre dictats ajustats al seu nivell de coneixement. Posem per cas una parella en la qual trobem un alumne amb molt nivell i un que no en té tant, a l'hora de fer i escriure els dictats ens trobaríem amb un desnivell, ja que un rebria un dictat potser massa complicat pel seu nivell, i per altra banda un altre alumne obtindria un dictat que no suposa cap repte per ell.

5.4. Descripció de les sessions

Pel desenvolupament de les sessions es va decidir que es dedicaria, durant sis setmanes, un matí a la setmana per fer el dictat en parella, en total 3 hores setmanals.

La primera sessió va estar dedicada a explicar com es portaria a terme el dictat en parella. En primer lloc cada alumne/a hauria de redactar un dictat d'entre 7-10 línies, en les quals hi apareguessin paraules relacionades amb els temes d'ortografia que van aparèixer a contextos treballats a l'aula:

- Accent diacrític
- Accentuació en general
- Majúscules
- Apòstrof
- Paraules importants: en aquest apartat estaven incloses paraules i/o expressions que entre tots s'havien adonat que fallaven, però que no es regien per cap norma ortogràfica en general, per exemple: castellanismes com haig de (~~tenir~~ que), què és, doncs, haver, m'ha agradat, abans, aviat, ahir, demà, em, hem.

El projecte consisteix en que cada membre de la parella prepara un dictat per a l'altra persona, tot pensant quins poden ser els seus punts febles per tal d'ajudar-lo a treballar en aquest sentit.

Redactem el text

Per redactar el dictat els alumnes disposen d'una hora i mitja en la qual poden utilitzar materials com per exemple: diccionaris, llibres de text, llibreta d'ortografia de la llengua catalana, etc.

Un cop fet el dictat la mestra revisa els dictats, marcant si cal, paraules i/o expressions on hi ha errors (sense dir directament quin és l'error, fent així que ells sols ho resolguin). Les faltes són corregides per ells/es, i finalment els nens i nenes ja poden preparar-se el dictat per fer-li a la propera sessió a la seva parella.

Fem el dictat

Durant el desenvolupament de les sessions, a cada parella hi haurà un tutor (que s'encarregarà de dictar i supervisar els errors del seu company per tal d'ajudar-lo a resoldre'ls a través de pistes) i un tutorat que serà el que escriurà. Abans de començar cada sessió, la parella haurà de decidir quants avisos vol rebre el tutorat (en cas d'error) abans d'obtenir la solució al problema, i com seran aquests avisos.

A la segona part de la sessió, el grup es divideix i cada parella busca un racó tranquil i sense soroll per fer el dictat. Com s'ha comentat, abans de començar el dictat s'acorda el número d'avisos que rebrà el tutorat.

Un cop cada parella ha trobat el seu espai i han acordat els avisos, cada membre de la parella farà el mateix procediment:

- Lectura del dictat sencer al seu company.
- Dictat del text, repetint dues vegades cada fragment.
- Quan s'acaba el dictat es torna a llegir el text sencer, perquè el tutorat tingui l'oportunitat de repassar.
- Durant tot el procediment, el tutor ha d'estar atent a cada una de les paraules que el seu company escriu, per revisar les faltes i oferir ajuda quan sigui necessari.

Al final de cada sessió, quan ambdós persones de la parella ja ha fet el dictat, cadascú realitzarà la rúbrica d'autoavaluació, la qual els permetrà al llarg de les sessions avaluar a ells mateixos quins han sigut els seus progressos i en quins aspectes encara han de millorar.

5.4.1. Recursos materials

Com ja s'ha comentat abans, a l'hora de fer els dictats els alumnes tenen al seu abast diferents materials per poder consultar normes ortogràfiques que s'han anat treballant, dubtes, paraules, etc. A continuació s'enumeren quins són aquests recursos:

- Llibreta d'ortografia: cada alumne té una llibreta on, durant el curs, han anat treballat normes ortogràfiques. A aquesta llibreta tenen un recull de normes junt amb l'explicació sobre els temes següents: accentuació, apòstrof, majúscules, accent diacrític i paraules importants.
- Llibres de consulta: els quals poden ser de lectura o de text.
- Diccionaris

Un altre material que utilitzen, en aquest cas durant la segona part de la sessió, és una rúbrica d'autoevaluació (*annex document 3*). Aquesta rúbrica l'ha d'omplir cada membre de la parella. A través d'aquesta graella cada infant té la possibilitat de veure, sessió rere sessió, quina ha sigut la seva evolució i afavoreix, a l'hora, que cadascú sigui conscient de quin és el seu nivell, quins són els seus punts forts, i en quins aspectes encara ha de millorar.

Aquesta rúbrica consta de quatre parts:

En aquesta primera part els alumnes han d'avaluar el número d'aviso que han necessitat per resoldre els temes acordats.

DICTAT EN PARELLES							
Temes	Avisos						
	Dictat nº1	Dictat nº2	Dictat nº3	Dictat nº4	Dictat nº5	Dictat nº6	Dictat nº7
	Data:	Data:	Data:	Data:	Data:	Data:	Data:
	Majúscules						
	Apòstrof						
	Accent diacrític						
	Paraules importants						
	Accentuació						

A aquesta part de la rúbrica han de fer una petita explicació sobre com els hi ha anat el dictat.

Què ha passat?
Dictat nº1
Dictat nº2
Dictat nº3
Dictat nº4
Dictat nº5
Dictat nº6

I en funció dels resultats que hagin obtingut als diferents temes (majúscules, apòstrof, accentuació, accent diacrític i paraules importants), han de fer una sèrie de compromisos per tal de millorar els seus errors de cara al proper dictat.

Em comprometo a...

I per últim, aquesta part de la rúbrica s'omplirà en funció del compliment dels compromisos fets a l'anterior dictat. Per exemple: en Lucas ha vist que ha necessitat tres avisos per poder resoldre els errors sobre accentuació, per tant es compromet a treballar més les normes d'accentuació. Al dictat següent s'ha adonat de

que només ha necessitat un avís per resoldre errors amb els accents, per tant al compliment de compromisos haurà de posar una valoració positiva.

Compliment dels compromisos
Dictat nº 2
Dictat nº 3
Dictat nº 4
Dictat nº 5
Dictat nº 6
Dictat nº 7

En definitiva, aquesta graella és una eina útil que permet als infants veure la seva evolució dictat rere dictat, a més de permetre la seva autoregulació, deixant de banda la necessitat de rebre constants correccions per part de la mestra.

6. Resultats

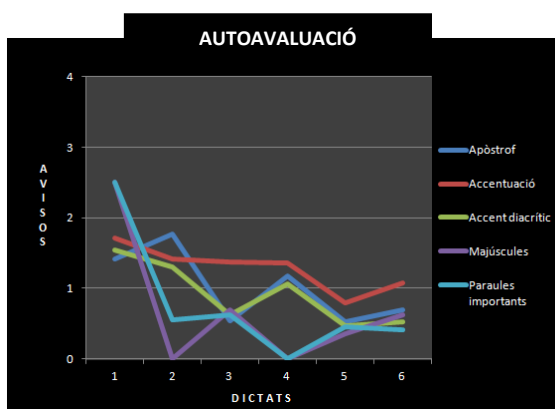
6.1. Valoració dels resultats de la intervenció

Després d'observar, avaluar i analitzar a dues parelles durant sis sessions del dictat en parella, s'ha observat una millora dels resultats respecte als temes treballats (apòstrof, accentuació, accent diacrític, majúscules i paraules importants).

Tal com es pot observar a la gràfica, en general els alumnes van iniciar els dictats necessitant un número d'avísos que anava entre l'1'5 a 2'5, tot i que durant el desenvolupament dels dictats s'han produït puntes, al final del projecte s'ha pogut comprovar com en tots els temes treballats el número d'avísos ha

disminuït. A continuació es mostren els resultats de les rúbriques d'avaluació dels alumnes:

Dictats	AVISOS				
	Apòstrof	Accentuació	Accent diacrític	Majúscules	Paraules importants
Nº 1	1,42	1,71	1,54	2,5	2,5
Nº2	1,77	1,41	1,3	0	0,56
Nº3	0,54	1,38	0,62	0,69	0,62
Nº4	1,18	1,36	1,059	0	0
Nº5	0,53	0,8	0,47	0,36	0,46
Nº6	0,7	1,077	0,53	0,62	0,42

I per què es mesura el progrés en número d'avísos? El fet de mesurar l'evolució amb el número d'avísos fa que s'avalui als dos membres de la parella a l'hora. Com hem comentat abans, ambdós membres fan els dos rols (tutor i tutorat), la qual cosa afavoreix que els alumnes treballin setmana rere setmana els temes, tant a l'hora de preparar el dictat per la seva parella com quan estan fent el rol de tutorat. Per tant, això evidencia que la qualitat de les explicacions del company incideix en els resultats de l'altre company, i en els propis a l'hora. Per exemple: si en Marc a l'hora de preparar el dictat pel seu company hi posa accents, haurà de tenir clares quines són les normes, ja que si el tutorat s'equivoca ell ha de saber explicar el per què. Si aquesta explicació té qualitat, la persona que està fent de tutorat podrà resoldre satisfactòriament l'error (vídeo D22 i D33, del CD adjunt. A aquests fragments

de vídeo es pot veure un exemple d'això, el tutor identifica un error i comença a donar pistes per poder ajudar al seu company a resoldre el problema), a continuació es mostra la transcripció:

Dictat en parella, sessió número 2 (D22)

JÚLIA: *Per veure una pel·lícula... (mira com ho està escrivint la seva companya i com ha detectat un error comença a buscar la norma ortogràfica a la seva llibreta).*

LAURA: *Per veure una pel·lícula...*

JÚLIA: *A veure on està (continua buscant la norma ortogràfica). A veure, les paraules agudes en què acaben?*

LAURA: *Amb accent.*

JÚLIA: *Les paraules agudes s'accentuen perquè? (La Laura no ho té clar) Per què acaben per...?*

LAURA: *Per vocal.*

JÚLIA: *Val i això què és? (Assenyala la paraula pel·lícula).*

LAURA: *Una vocal.*

JÚLIA: *Ai no! Perdona, era... Les paraules...*

LAURA: *Planes?*

JÚLIA: *Esdrúixoles! S'accentuen que?*

LAURA: *Pel·líiiiícula.*

La Júlia està atenta a la seva companya, ja que sap que "pel·lícula" és una paraula complicada i pot ser la seva companya necessiti de la seva ajuda. En veure que la seva companya falla en l'accent vol donar una bona pista i busca suport a la llibreta d'ortografia. En un principi s'equivoca en la seva explicació, però s'adona i de seguida ajusta l'ajuda. Aquest fragment és un exemple de com el tutor està atent i ofereix l'ajuda necessària quan cal.

Dictat en parella, sessió número 3 (D33)

SERGIO: *Vale, i la Eli?*

DAVID: *I l'Eli s'ha posat... no Sergio, pensa com s'escrui, si va amb a... a-a... s'ha (mira com ho ha escrit i fa un gest com dient que no amb el cap). No Sergio, anaves bé, al principi anaves bé, pensa eh, que et queda un avís.*

Tot i que això no va començar així, durant les primeres sessions es va poder observar com a moltes de les parelles hi havia un sentiment de competitivitat. Entenien els errors com quelcom individual i no com una cosa compartida per la parella. A continuació s'explica el cas d'una parella la qual treballava inicialment de manera competitiva (*vídeo D11, al CD adjunt*): per tal d'evitar l'error i al final poder comptabilitzar zero faltes, es pot veure com un membre de la parella mira constantment la llibreta del seu company, tot buscant la solució.

Per altra banda, durant el desenvolupament de les sessions es podia comprovar com els avisos anaven acompanyats d'explicacions de baixa complexitat, o fins i tot avisos sense cap explicació, la qual cosa dificultava molt la resolució dels problemes (*vídeo D14, al CD adjunt*), a continuació es mostra la transcripció:

Dictat en parella, sessió número 1

SERGIO: *I hem va dir... David (avisant al seu company de l'error, però sense oferir cap pista o ajuda).*

Al llarg del projecte aquest fet ha anat evolucionat gràcies a la comprensió de que l'error del company és l'error propi. Tot aquest procés ha sigut un aprenentatge, tant pels alumnes, com pels mestres.

Aquelles parelles que van començar amb una gran competitivitat, gràcies a interioritzar que el dictat era cosa de dos, han convertit aquesta competitivitat en motivació. Quan van entendre que eren un equip, es va percebre un canvi a les parelles, i es va poder observar una evolució molt favorable de la qualitat de les explicacions així com dels resultats. Com es pot veure al següent vídeo, les ajudes cada cop són

més detallades, més ajustades a l'error i tenen més intenció correctiva que competitiva (*mirar vídeo D35 i D42, al CD adjunt*), a continuació es mostren les transcripcions:

Dictat en parella, sessió número 3 (D35)

SERGIO: *Un autèntic (observa com ho escriu el seu company i detecta un error). Separa per cops de veu.*

DAVID: *Au-tèn-tic.*

Dictat en parella, sessió número 4 (D42)

JÚLIA: *Començarem (observa com ho escriu la seva companya i detecta un error). Començarem. No, està malament Laura. Començarem, tu creus que va separat?*

LAURA: *(Fa que no amb el cap). Avui començarem.*

JÚLIA: *Avui "comencarem", posa. No, estava bé la c, però...*

LAURA: *Ah, val.*

Seguint amb el tema de la motivació, val la pena destacar que ha sigut un element clau i fonamental en aquest projecte, ja que gràcies a aquesta s'ha pogut veure com totes les parelles han anat evolucionant a mesura que anaven comprenent que tenien una responsabilitat molt gran respecte als resultats. El fet de sentir que jugaven un paper molt important en el desenvolupament del projecte ha sigut un element molt motivador per ells.

Un altre element que ha afavorit els bons resultats d'aquest projecte ha sigut el fet de continuar amb la mateixa parella. Aquest fet els ha permès, sessió rere sessió, conèixer els punts forts i febles de la seva parella. Com a conseqüència d'això, cada membre s'ha esforçat en posar reptes pensant en la seva parella; identifiquen on està el seu nivell i a partir d'aquí van posant reptes cada vegada més complexes, però sempre abastables per a la seva parella. Al següent fragment de vídeo

podem veure un exemple que ens indica el grau de coneixement que hi ha entre la parella (*mirar vídeo D47, al CD adjunt*). És un exemple de l'efectivitat de no canviar de parella, és a dir, es van creant un historial propi i una memòria conjunta que els permet, a partir d'un moment concret, anar evolucionant. A continuació la transcripció d'aquest fragment de vídeo.

Dictat en parella, sessió número 4 (D47)

LAURA: *De llen, llen, llençar-se. Recorda el que et vaig dir al dictat 3.*

7. Conclusions finals

Estem caminant cap a una escola inclusiva, en la qual es considera que hi ha d'haver lloc per a tothom. Hem d'esdevenir professionals competents capaços de pensar en maneres de fer, les quals atenguin la diversitat i reservin aquest lloc que tothom ha de tenir, tot respectant les individualitats de cadascú. Per tant, crec que aquest projecte és un bon exemple que demostra que l'aprenentatge entre iguals, és una manera de treballar que permet reconèixer les capacitats de cadascú per potenciar-les i alhora aprofitar-les amb un objectiu educatiu important: esdevenir un element més del procés d'ensenyament aprenentatge.

Moltes vegades aquest tipus de projectes han de lluitar contra cares incrèdules, ja que encara hi ha moltes persones a les que els hi costa creure que els mestres no són els únics que tenen el coneixement i les claus per un aprenentatge òptim. Els propis alumnes són eines molt potents que poden contribuir a millorar qualitativament el procés d'ensenyament aprenentatge. Si ens posem a

la pell d'un infant, què millor persona que el
teu company per ensenyar-te?

8. Consideracions finals

Fa uns anys, quan estudiava un cicle de grau superior d'Educació Infantil, vaig conèixer per primera vegada l'aprenentatge entre iguals. Em va agradar tant que vaig decidir que a partir d'aquí el que volia era aprofundir en aquest tema, i formar-me per poder arribar a ser una mestra capaç de dur a terme aquesta metodologia a les aules.

La realització d'aquest treball de fi de grau ha sigut tota una aventura per mi, en la que he après i gaudit molt a l'hora. Gràcies a aquest treball he tingut l'oportunitat de poder participar al disseny d'un projecte d'aprenentatge entre iguals, a l'hora que he pogut créixer com a professional amb ell. Ha sigut una experiència molt satisfactòria i enriquidora per a mi, com he comentat abans, ha sigut un tema que sempre m'ha fascinat i que crec que és molt important que es doni a conèixer a les aules de tot arreu. Donades les circumstàncies que vivim actualment en educació, és fonamental que sapiguem aprofitar un recurs d'aprenentatge tan potent com els propis alumnes. Sens dubte, la realització d'aquest treball ha sigut, a nivell formatiu, una experiència molt enriquidora que segur serà molt profitosa pel meu futur professional.

Per últim, no m'agradaria acabar aquest treball sense agrair a l'Escola Antonio Machado, i en concret a la mestra de quart de primària, a la classe de quart A i a la cap d'estudis, la generositat que han tingut en donar-me l'oportunitat de poder formar part de tot això i poder créixer tant i tant com a professional i com a persona.

Referències bibliogràfiques

Duran, D., Blanch, S., Corcelles, M., Flores, M., Oller, M., Utset, M., Valdebenito, V. (2011). *Leemos en pareja. Tutoría entre iguales para la competencia lectora*.

Barcelona: Horsori Editorial.

Duran, D., Flores, M. (2008). Xarxa Llegim en parella, centres que treballen junts per introduir innovacions educatives, *Perspectiva escolar* 324, 23-31.

Duran, D. (2006). Tutoría entre iguales, la diversidad en positivo, *Aula de innovación educativa* 153, 154, 7-10.

Duran, D., Merino, E. (2006). Para saber más sobre aprendizaje entre iguales, *Aula de innovación educativa* 153, 154, 37-39.

Duran, D., Vidal, V. (2004). *Tutoría entre iguales: de la teoría a la práctica*.

Barcelona: Graó.

Giné, C., Duran, D., Font, J., Miquel, E. (2009). *La educación inclusiva. De la exclusión a la plena participación de todo el alumnado*.

Barcelona: ICE – Horsori.

Monereo, C., Duran, D. (2001). *Entramats. Mètodes d'aprenentatge cooperatiu i col·laboratiu*.

Barcelona: Edebé.

Annex

Document 1

DICTAT EN PARELLA

1. Aprenem normes d'ortografia

- Accentuació
- Apòstrof
- Accent diacrític
- ...

**CONTEXTOS QUE
SORGEIXEN A
CLASSE**

2. Les dues persones han de fer el dictat.

3. Les dues persones preparen el dictat seguint les mateixes consignes.

4. Les dues persones s'esforcen.

TREBALLEM TOTS PER IGUAL

Document 2

DICTAT EN PARELLA

+

- **To de veu.**
- **Aprenem paraules que no sabia escriure.**
- **Revisar els dictats.**
- **Anticipar-se a l'error.**
- **Practica igual el què fa que el què pensa.**
- **La nostra parella està atenta.**
- **ENS AJUDEM A APRENDRE.**
- **Practiquem la manera d'escriure.**
- **Quan més temes hi ha, més aprenem.**
- **Aprenem paraules noves.**

-

- **Pactar les consignes.**
- **Feina ràpida i falta d'informació.**
- **Motivació.**
- **Ens ho prenem com una competició.**
- **Posar els accents a sort.**
- **Hi ha gent que no se'l prepara bé.**
- **Hi ha gent que no està atenta.**
- **Hi ha gent que s'ho pren com un joc.**
- **Falta d'atenció.**
- **Millorar la lletra.**
- **Hi ha gent que no vocalitza.**
- **Esforç.**
- **Fer la feina tranquils.**
- **Ens copiem del dictat original.**
- **Paraules que mai utilitzes.**
- **REVISAR LA FEINA ABANS.**

DICTAT EN PARELLES

Quants avisos necessito per rectificar?

1	1 o 2	3, 4 o 5	No sé rectificar
Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Nivell 4

Document 3

		DICTAT EN PARELLES							Compliment dels compromisos
		Dictat Núm. 1 Data:	Dictat Núm. 2 Data:	Dictat Núm. 3 Data:	Dictat Núm. 4 Data:	Dictat Núm. 5 Data:	Dictat Núm. 6 Data:	Dictat Núm. 7 Data:	
Temes									Dictat Núm. 2
									Dictat Núm. 3
									Dictat Núm. 4
									Dictat Núm. 5
									Dictat Núm. 6
									Dictat Núm. 7
		Què ha passat?					Em comprometo a...		
		Dictat Núm. 1							
		Dictat Núm. 2							
		Dictat Núm. 3							
		Dictat Núm. 4							
		Dictat Núm. 5							
		Dictat Núm. 6							

Dictat en parella

Dictat Núm. 7	
---------------	--